

Lõpetas Muhu Põhikooli 31. lend

Õpetajad, lõpetajad ja valla esindus 17. juunil koolimaja ees. Esireas Karina Kütt, Evi Männik, Ulvi Kipper, Kairi Liitmäe, 9b klassi juhataja Tiina Saar, vallavanem Tiit Peedu, direktor Senta Room, valla haridus- ja kultuuriosakonna juhataja Arvo Vaga, 9a klassi juhataja Anu Kabur, Ene Vokk. Teises reas Jana Koel, Ülle Kuusk, Inga Paaskivi, Kairi Ingver, Marju Rannala, Kaido Tarvis, Riina Hopp, Anne Keerd, Leena Peegel, Siiri Mereäär. Kolmandas reas Tiina Tuulmägi, Mareli Ots, Kätlin Keinast, Mari Maltis, Anneli Läheb, Karolin Saarik, Regiina Kudritskaja, Maire Smirnov, Anni Rebane, Kadi Kuusk, Andra Tamm. Neljandas reas Riin Ots, Marju Laaneväli, Merly Palu, Edgar Randmets, Karmo Tammik, Robert Vahter, Marko Vaht, Ott Kuusk, Karl Kipper. Ülemises reas Priit Saaremäel, Elari Saartok, Siim Saaremäel, Vassel Kivisoo, Martin Kolk, Tambet Uutsalu, Hendrik Randmets ja Elar Paju.

Jaan Rebane

Kasutagem võimalust külade spordiplatside rajamiseks!

Muhu vald toetab rahaliselt külade omaalgatust 2007. aastal 90 tuhande krooniga. Volikogu on oma aprillikuu istungil kinnitanud korra, mis reguleerib selle raha kasutamist. Korda on tutvustatud aprillikuu „Muhulases” ja võimalust raha taotleda meenutati ka vallavalitsuse kohtumisel külavanematega, aga seni on toetust taotletud vähe. Samas on ühisteks algatusteks soodne aeg – suvi - käes. Kui

teisi tegemisi võib ka muul ajal teha, siis külade spordiplatside kasutusajaks on peamiselt suvi.

Kuigi mitmetes külates on noori vähe ja seetõttu pole ehk vajadust pallimänguplatse või muid sportimiskohti rajada, on siiski mitmeid kohti, kus noori on suviti palju. Eelmise aasta külavanemate küsitluse järgi on Muhus suviti 600 noore ümber.

Spordivõimaluste loomi-

seks külates hääletas vallavolikogu eraldi eelarvesse 30 tuhat krooni ja vallavalitsus kavatseb võimaluse piires selle summa ka just selleks otstarbeks suunata. Ka selle raha taotlemine toimub vastavalt Muhu valla külaelanike ühistegevuse ja külade arendamise vallaeelarvest toetamise korrale. Toetust võivad taotleda külavanemad, Muhu vallas elavad füüsilised isikud ja nende osalusega seltsingud ning

Muhu vallas registreeritud mittetulundusühingud ja sihtasutused.

Taotluse ja aruande vorme saab vallamajast, neid saab ka valla koduleheküljelt välja trükkida. Toetuse maksab vallavalitsus otse tööde või materjalide ostuarve tasumisega või kuldokumentide alusel kulduste tegijale.

Aado Keskpai
arendusnõunik

Lp lapsevanemad!

Viimasel Muhu Põhikooli hoolekogu koosolekul nenditi kurbusega, et aina enam on alaealised liikvel väga hilistel õhtutundidel. Samuti viibivad kohtades, mis ei ole neile päris sobilikud. Koosolekul arutledes tõdesime, et noorte käsituses on alkoholi ja sigarette, mille hankimine peaks olema neile siiski võimatu. Sagenenud on ka vargused, löhkumised ja rüüstamised.

Siinkohal kutsuksingi lapsevanemaid ülesse jälgima oma võsukeste käike ja tegemisi veidi enam. See ei tähenda, et lastele peaks kõik keelatud olema, vaid nende liikumised ja tegevused oleksid kontrollitavad. Pole ju vaja seda teha trahvide hirmus, vaid ikka sellepärast, et lastega midagi halba ei juhtuks ja nad ei satuks pahandusesse.

Oma töös (sotsiaaltöös) puutun enamasti kokku peamiselt noorte rumalustest tekkinud probleemide tagajärgede likvideerimisega. Kahjuks ei lahene olukorrad sageli positiivselt ja märk jääb noorele külge kogu eluks. Et seda ei juhtuks, ootaksin lastevanemate poolset koostööd. Täiskasvanuks olemisega kaasnev oluline roll on eelkõige vastutusevõtmine. Me teeme seda ju oma laste heaolu ja turvalisuse pärast.

Teie mõistvale suhtumisele lootma jäädes

Triin Valk

Muhu Põhikooli hoolekogu juhataja

Muhu laste töö- ja puhkelaager Hellamaal 16. - 22. juuli

Laagrisse registreerima ootame lapsi vanuses 10-15 aastat. Laagri päevakorda kuulub 4 tundi tööd. Lisaks pakume mõnusat vaba aja veetmist läbi erinevate ürituste. Ilusate ilmade korral ööbimine telkides. Registreerimine hiljemalt 1. juuliks. Kohtade arv on piiratud. Samuti võimalik registreerida Muhu Noortekeskuse ja Kaarma Noortekeskuse ühislaagrisse, mis toimub 2.juuli-11.juuli. Laagrisse oodatakse noori vanuses 14-17 aastat. Lisainfo: Arnek Grubnik, tel. 51 72 357, noortekeskus@muhu.ee

Milleks on vaja tehnikaharidust?

Alanud on vastuvõtt kõrgkoolidesse järgmiseks õppeaastaks. Ehk leiab nii mõnigi tänavune gümnaasiumilõpetanu alljärgnevast artiklist vastuse teda kaua kummitanud küsimustele – mida edasi teha? Kuhu õppima asuda?

Niisiis, milleks on vaja õppida tehnikaalasid? Esiteks sellepärast, et riigi majandust tuleb üritada viia tasakaalu. On perioode, kus üks või teine majandusharu saavutab teatud ülekaalu, avaldades sellega survet ka kõrghariduse omandamisele – noortes kujuneb arusaam, et ainult mingid kindlad erialad on popid, vaid selles vallas omandatud haridus annab võimaluse edukalt konkureerida töajuturul ja teha edaspidi kõrgelelendulist karjääri valitud erialal. Paraku on reeglina tulemuseks spetsialistide ületootmine. Osal neist muidugi lähebki nii, nagu nad kavandasid. Ent teatud osa avastab ühtäkki, et omandatud haridusega ei olegi midagi erilist peale hakata, kuna selle praktiline rakendamiseks puuduvad näiteks juhioskused ja -võimed – omadused, mida koolipingis omandada ei ole võimalik. Tee õige valik!

Teiseks, nagu tunnustatud psühholoog ja pedagoog Peep Leppik ei väsi kordamast – inimesed on juba oma sünnipärastelt omadustelt erinevad – on kunstnikutüüpi, kellele meeldivad rohkem humanitaarained, ja mõtlejatüüpi,

kelle pärusmaa on põhiliselt reaalsed. Tõsi küll, on veel kolmaski liik, tasakaalustatud tüüpi inimesed, kelles on nii seda kui teist, aga ka nende puhul on kunstnik või mõtleja ülekaalus. Seega, eelkõige tuleb Sul jõuda selgusele, milline tüüp Sinu on ülekaalus (kui eelnevad 12 õpinguaastat sellele juba piisavalt vastust ei ole andnud), ja siis vali vastav suund!

Kolmandaks, väga lihtsustatult peetakse võimeid inimese edukuse põhiliseks aluseks. Samas on kutseõppes hoopis olulisem teadvustada, millised üld- ja erivõimed antud kutse õppimist soodustavad. Valdavalt taandub koolitöös võimete küsimus põhiliselt mälule, mis teadagi ei ole arendatav. Võimed seevastu on arendatavad – mingi valdkonnaga tegelemine arendab ka vastavaid võimeid. Teisisõnu – õppimine peab olema huvitav! Ei ole mõtet raisata pikki aastaid enese sundimisele, õppides aineid, mis kuidagi külge ei jää – ainult diplomi saamise eesmärgil. Kõrgkoolide kodulehtedel on piisavalt teavet selle kohta, milliseid aineid mingil erialal õpetatakse. See teave tuleb lasta läbi isikliku prisma – mida pakutakse? Kas see huvitab mind? Ja kas sellest on mul ka edaspidises töös kasu?

Neljandaks, laias laastus, maa ja linna küsimus. Maa ja väikelinnad vajavad üha rohkem tehnikaharidusega noori. Suurlinnades on selle omandamiseks piisavalt võimalusi. Aga konks peitub selles, et kõrghariduse omandamise langeb kahjuks kokku pereloomise parima perioodiga. Õpetame mis me õpetame kodukohas, aga lõpptulemuseks on – ära, suurde linna! Ja läinud see noor spetsialist ongi. Kasvatajatele-õpetajatele jääb

vaid taaskohtumisrõõm vilistlaste kokkutulekul, kui sedagi. Loomulikult läheb veel aega, kuni kool päris koju kätte tuleb, aga vähemalt maakonnakeskused on need, mis noortele vajalikku haridust võiksid pakkuda. Ei ole vähetähtis ka majanduslik pool – mis läheb kokkuvõttes maksma hariduse omandamine riigi äärealalt pärit tudengile Tallinnas või Tartus?

Lõpuks, viiendaks, millele tänapäeva globaliseerumise tuhinas üha vähem tähelepanu pööratakse – õppimise tingimused ise. Nagu tunnistavad paljud õppurid ja ka lõpetanud – suurkoolide konveiermeetod lihtsalt ei sobi paljudele, et rahulikult ja süvenenult teadmisi omandada. Miski ei kahjusta hariduse omandamise kvaliteeti ka väikelinnades. Ridamisi tuleb juurde videoloenguid, areneb e-õpe, interneti piiramatud võimalused õppematerjalide hankimisel üha vähendavad sõltumatust õppija asukohast. Aga segavaid faktoreid on väikelinnas vähem. Ja vaba aja arukaid veetmise võimalusi on maalgi küllaga.

Kõike eelpooltoodut on arvestatud Tallinna Tehnikaülikooli Kuressaare Kolledzhi **elektroonika** õppekava koostamisel ja rakendamisel. Kui Sul on tehnilist taipu ja Sa soovid oma tulevase elu siduda kiiresti areneva elektroonikatööstuse või keerulisi elektroonilisi süsteeme haldava ettevõtte tegevusega, siis tule meile õppima. Elektroonika õppekava leiad kolledzhi kodulehele aadressil: www.ttykk.edu.ee: õppetöö > erialad > elektroonika ja vastuvõtingimused: sisseastujale > vastuvõtt. Kohtumiseni!

Hants Kipper

TTÜ Kuressaare Kolledzhi projektijuht (elektroonika õppekava) hants.kipper@si.edu.ee

Lapsed suvel tööle!

Tööd soovivatel lastel ja tööandjatel palume võtta ühendust Muhu Noortekeskusega või Muhu Vallavalitsusega. Registreerumine töäjärjekorda läbi noortekeskuse.

Lisainfo: Katre Vahter
Tel. 5066857; ro1610@hotmail.ee

Liiva Raamatukogu kevadine väljasõit

Liiva Raamatukogu väljasõit marsruudil Rinsi-Paenase-Tamse-Nõmmküla sai teoks 30. mail. Hoolimata hommikusest vihmast ja kõuekõminast oli rõõmsatujuline reisiseltskond kohal ning teejuhtide **Juta Peegli** ja **Helve Saartoki** saatel, bussijuhi **Jaani Väli** sõidutamisel valmis vaatama-kuulama, mis planeeritud.

Rinsi kalmistul tutvustas Juta Muhu kuulsate suguvõsade või tuntud isikute matmispaiku, rääkis huvitavalt, meenutades sekka värvikaid seiku nende inimeste elu- ja tegedusloost.

Rinsi kirikus tegime pikema peatuse. Juta jagas naised-mehed „kahte lehte“, süütas küünlad, jälgides ka muud kirikukombestikku. Kuulsime Rinsi kiriku ja mõisa nime-, asukoha- ja ehitusloost, saime muuseas teada, kust ja kellelt võib pärineda muhulaste kuulus paekivikaunistusega raudkivi-ehitustraditsioon ning mis võis turgutada rahvariide värvikirevust.

Kirikus ringkäiku tehes peatusime esmalt Kaasani Jumalaema ikooni ees, kuna sel on kirikus eriline positsioon. Meelde jäävad olid ka muhulaste M. Kesküla, H. Aava ja A. Klaasi ikoonid, igapäevaseks oli Jutal midagi pajatada.

Paar seinat ääres nukralt konutavat tühja raami märgistavad kunagi toimunud kirikuroövlite sissetungid.

Järgnes sõit Arusaadule, **Riina ja Urmas Hoppi** aeda kaema. Noorperemees **Urmas** ja vanaperenaine **Vilma Vapper** tutvustasid lahkelt rajatud aeda, näitasid haruldasi taimi, mida loodushuviline pere on asjatundlikkusega kasvatanud. Maja lähedal on looduspark, kuhu juba manalateele lahkunud vanaperemeeski puid oli istutanud.

Imetlesime muuhulgas taimeilu täiendavaid suuri omanäolisi kive, et kuidas need küll kohale sai. Urmas juttu kuulates sai selgeks tõsiasi, et kui on suur tahtmine, saavad suured mõtted teoks ja suured kivid paika. Jätkuvat loomisrõõmu kogu perele!

Väga muljetavaldav oli ka **Elle ja Veljo Otsa** aed. Liigvee all kannatanud maast on ränga tööga ja ehtmuhulasliku visadusega saanud vajalikult otstarbekas koduaed, samas väljapaistvalt loominguuline taimede-kivide paradüüs.

Elle tutvustas nimepidi oma ilusaid ja huvitavaid taimi ja küsimusele, kuidas need keerulised nimed tal kõik meeles püsivad, vastas Elle: „Nad kõik on ju mu oma lapsed.“

Ühtviisi sõbralikult saavad siin läbi kõik kohalejutunud linnud-loomadki. Paar pääsukest tuulelipu serval uudistasid kohumata meie seltskonda; üks meist kahtles, kas need on ikka ehtsad. „Ehtsad, ehtsad,“ kinnitas perenaine.

Elle lõbusad - vaimukad repliigid veel kõrvus, Juta viited Hiiekivile ja nähtavatele ajaloojälgedele Paenase külas teadmiseks võetud, jätkasime teekonda Tamse suunas.

Tamse kandis püüdsime leida Raissa Kõvamehe romaanis „Tütarlaps kaugel neemelt“ kujutatud tegevuspaiku.

Küla ajaloo olulist osa etendanud ja romaanis Põrguks nimetatud Sepa talus näitas kirjandusteadlane **Maie Kalda** kunagist väikevalda arestikambrit ja teisi maja ruume, siin on lugupidamisega säilitatud kõik võimalikult ehtsal moel.

Tamse mõis koolimajaks ümberehitatuna annab siiski veidi aimu omaegsest mõisakompleksist, millest Helve meile ka ülevaate andis. **Hermeliine Kolga** naerusuisel loal jalutasime

mõisa häärberi (töölismaja) õuel ja kiikasime praegu Kunstiakadeemia tudengite käsutuses olevasse hoonesse. Helve teadmised oleks võimaldanud veel palju huvitavat kuulda, seepärast oli väga kahju, et bussisõiduks meile eraldatud aeg kippus liiga kiirelt käest libisema. Tegime lühikese peatuse Raissa Kõvamehele kuulunud Lumiste poe juures ja sõitsime Põhjaranniku külakeskusesse, kus meid juba oodati.

Põhjaranniku külakeskuse perenaine **Helga Pallas** oli koos abiliste **Leili Saarkoppeli**, **Meeli Auväarti** ja **Helga Tammi** kuga valmis seadnud mõnusa kohvilaua, kus sõime nende küpsetatud maitsvat rabarberikooki ja **Meeli Oidekivi** külakosti-kooki. Seal tänasime meie tublisid giide Juta Peeglit ja Helve Saartoki, panime südamele, et nad oma teadmised ikka kirjasõnas ka talletaksid, tänasime külakeskust sooja vastuvõtu eest ja asusime koduteele.

Täna reisi korraldamisele kaasaaidanud, ka **Anne Leeslat**, kõiki, kes meid teadmiste ja elamus-tega rikastasid ja tublit reisiseltskonda!

Ilusat suve ja rõõmsaid kohtumisi!

Erika Pints

Leaderi elulood

Hea meel on teada anda, et Põllumajandusministeeriumi tellimisel on ilmunud käsiraamat „LEADERI ELULOODE EUROOPA LIIDUS“. See tutvustab teistes Euroopa maades edukalt elluviidud LEADER tüüpi projekte ja kogemusi, annab kontakte ja inspiratsiooni kohaliku elu arendamiseks. Käsiraamat annab hea ülevaate, millist tüüpi projekte on struktuurifondide LEADER tüüpi vahendite abil finantseeritud.

Kojulaenutamiseks on raamat alates jaanipäevast saadaval ka Liiva raamatukogus. Head lugemist!

“Kirjad emale”

Etendust mängitakse 27. ja 28. juulil, 3. ja 4. augustil kl 15.00 ning 19.00 ja 5. augustil kl 15.00.

Piletid hinnaga 100.- müügil Muhu vallavalitsuses, Orissaare Kultuurimajas, Kuresaare Linnateatri kassas ja Piletilevi müügikohtades üle Eesti.

Smuuli luule tõlkevõistlus

Juhan Smuul (1922–1971) oli populaarne ja rahva poolt hinnatud kirjanik, seda eriti tänu oma huumoriküllasele ja siiralt isiklikule proosale. Oma loometee algul oli Smuul tuntud peamiselt luuletajana, kuid ta oli ka huvitava käekirjaga draamakirjanik, igihaljaste Muhu-aineliste vestete looja, tunnustatud merikirjanik.

Juhan Smuuli 85. juubeliaasta puhul kuulutavad Muhu Muuseum Eestis ja Tuglase Selts Soomes välja Juhan Smuuli luuletuste eesti keelest soome keelde tõlkimise võistluse. Soovituslik valik Juhan Smuuli luuletustest on kättesaadaval Muhu Muuseumi kodulehel

www.muhumuuseum.ee (link J. Smuul > tõlkevõistlus), Tuglase Seltsi kodulehel www.tuglas.fi ning Tuglase seltsi ruumides Helsingis aadressil Mariankatu 8. Iga võistlusel osaleja võib ka omal vabal valikul tõlkida talle olulisi Smuuli luuletusi.

Võistlustööde ärasaatmise tähtaeg on **15. september 2007**. Eesti ja Soome literaatidest koosnev žürii teeb oma otsuse teatavaks traditsioonilisel Mardilaadal, mis leiab aset Helsingis 10.–11. novembril 2007.

Tõlkevõistluse tulemuks on kakskeelne valikluulekogu. Võitjatele on auhinnaks puhkusereis Muhu saarele Koguva külla.

Ootame rohket osavõttu!

Kadri Tüür

Muhu Muuseum

Juhani Salokannel

Tuglase Selts

Õigeusu tulek ja selle mõju Muhus (3)

Eda Maripuu, Muhu Muuseumi teadur-varahoidja

Rahula küla mehed tahtsid aga teada, mida suurema Orinõmme küla mehed asjast arvavad. Lõpuks otsustati kokku kutsuda terve kogukond, et „uus priiuseseadus“ läbi arutada. Mõisavalitsus aga, selle asemel, et kohale tulla ja kokkutulnud talupoegadele asja selgitada, lasi koosoleku ära keelata. Talupojad tulid sellest hoolimata kokku. Ilmselge, et sellises olukorras usuvahetus ja raharendile üleminek talupoegade peas ühinesid ja ootused väga kõrgeks kruvisid.

Õigeusu koguduse asutamine Muhus

Muhu-Rinsi kogudus moodustati Sinodi otsusega 20. märtsil 1847. aastal. Esimesed salvimised vene õigeusku on Rinsi kirikuraamatusse kantud 22. aprillil 1847, mil salviti 13 inimest. Esimese kuu jooksul vahetas usku 74 meest ja 99 naist.

1847. aasta lõpuks oli usku vahetanud 689 meest ja 790 naist, lisaks oli sündinud veel 43 last, kes õigeusku ristiti. Aasta lõpuks oli seega Muhus 1522 õigeusklikku. 1848. aasta lõpuks lisandus veel 354 õigeusklikku. 1849. aastal oli usuvahetus juba peaaegu olematu.

Õigeusku	1847					
	I päev	I kuu	Aasta	1848	1849	Kokku
Ristitud			43	103	109	255
Usuvahetus	13	173	1479	251	12	1742
Kokku			1522	354	121	1997

Kirjanduses on 1848. aastaks õigeusku siirdunute arvuku märgitud 2756 inimest. Nagu näha juuresolevast tabelist, leidis siinkirjutaja õigeusklikke inimesi nii 1848 kui 1849. aastal vastavalt ligi 1000 ja 700 inimese võrra vähem. Hans Kruus, kelle andmeid teised uurijad kasutavad, on oma usuvahetajate andmete puhul lähtunud kihelkonna-kohtunike 1848. aasta kevadel esitatud andmetest. Nagu näha, erinevad need andmed meetrikaraamatu andmetest. Viimaseid peab käesoleva artikli autor kindlasti usaldusväärsemateks kui mingis ühekordses aruandes esinevaid andmeid. Kuna Muhu elanike arv sel ajal oli umbes 4000, siis 1997 õigeusulist inimest 1849. aastal annab õigeusku siirdunute protsendiks umbes 50 %, mitte 69,6 %, mis on senises ajalookirjutuses levinud.

Arvuliste andmete erinevusest hoolimata siirdusid Tamse mõisas kõik pered õigeusku, Koguvas aga jäid luteri usku. Kapi ja Muhu kirikumõisa kogukonnas läksid õigeusku vähesed. Naiste ja meeste suhet vaadeldes ilmneb, et kuigi 1850. aastal oli Muhus mehi rohkem kui naisi, oli usuvahetajate seas naiste tunduv ülekaal – vastavalt 715 meest ja 807 naist esimese aasta jooksul. See näitab ühelt poolt, et usuvahetuse põhjused Muhus olid vähem seotud majandusliku ja sotsiaalse sõltumatuse püüdega kui mujal, kuid ka muhu naiste suuremat sotsiaalset aktiivsust teiselt poolt. Eesti teistes piirkondades oli nimelt usuvahetajate seas meeste ülekaal. Muhu naiste ettevõtlikkus oli seda tähelepanuväärsem, et usuvahetamise soovi sai avaldada esialgu ainult isiklikult kuressaarde minnes. Kuressaare asub Muhust aga 70 kilomeetri kaugusel, lisaks tuli ka väin ületada.

Saaremaal tervikuna olid mehed ja naised võrdselt usku vahetanud.

Kuigi 1849. aasta seisuga oli Muhus õigeusklikke umbes pool elanikkonnast, siis 1870. aastatel võis õigeusklike protsent tõesti 70 ligi küündida, kuivõrd 1874. aasta seisuga oli Muhu kahes õigeuskoguduses kokku juba 3759 liiget. Muhu elanike arv 1881. aastal oli 5428.

Kaks kogudust – kaks kirikut

Muhu-Hellamaa koguduse tekkimise ajaks oli õigeusklikke 1997 hinge, keda ühe koguduse jaoks oli liiga palju. Hellamaa kihelkond asutati Sinodi otsusega 28. märtsil 1850. aastal, samal aastal asutati ka Hellamaa kihelkonnakool. Hellamaa kirikut ehitati 1864–1866 ning see pühitseti Apostel Peetrusele ja Paulusele. Enne seda olid teenistused Hellamaa riigimõisahoones.

Rinsi kirikuhoone valmis 1873. aastal ja on Jumalaema Neitsi Maarja Kaasani Pühakujule pühitsetud kirik. Seni olid teenistused Tamse mõisa idapoolses tiivas. Suures saalis oli esimene jumalateenistus 1. mail 1847. Samal aastal avati ka kihelkonnakool. Kogudus maksis mõisale aastas 200 rbl renti. 1869 ehitas Ivan Vaga koguduse maja, et renti endale saada. Kui Rinsi kirikut ehitati, kerkis üles selle hoone kirikule ostmise küsimus. Ivan Vaga makstigi kindralkuberneri korraldusel 2200 rubla. 1909. aastal sai Rinsi kogudus kõik Rinsi mõisamaad endale, mida tollal oli 73 hektarit.

Piiri metsa kiviaia ääres asus esimene Rinsi kirikule kuuluv kalmistu, kuhu maeti ainult kümnekond inimest, sest pinnas oli liiga kõva. 1847. aastast on Eesti Ajalooarhiivis huvipakkuv kirjavahetus, kus Muhu esimene preester Jakob Boikov kaebab luteri kirikuõpetaja Schmidt peale, et see ei eralda õigeusklike matmiseks luteriusu surnuaial maad. Tähelepanuväärne on see, et Boikovi kiri Schmidtile on eestikeelne ja ka Schmidt vastus on eestikeelne. St toimus eestikeelne ametlik kirjavahetus kahe mitte-eestlase vahel. Schmidt oskas kahtlemata ise oma mõtted eesti keeles kirja panna, Boikovi eest pidi küll mõni kohalik selle töö ära tegema, sest tema eesti keele oskus ei saanud sel ajal veel küll sellisel tasemel olla, nagu kirja keel näitab. Schmidt vastas nii Boikovile kui ka kindralkuberner Golovinile, kellele Boikov oli tema peale kaevanud, et tema ei keela matmist luteriusu surnuaiale, aga ei näe põhjust eraldi surnuaia osa välja mõõtmiseks. Luteri surnuaia naabrusesse maetud õigeusklikke nimetatakse kohalike seas „kabelitagusteks“.

Õigeusu mõju haridusele Muhus

Tänu õigeusule paranesid muhulaste võimalused kõrgema hariduse saamiseks. Tähtis koht oli võimalusel minna Riia Vaimulikku Kooli ja Seminari (tegutstes 1846–1918). Riia Vaimuliku Seminari lõpetajate seas on alates 1880. aastatest teada muhulased Johann Sepp, Aleksander Klaas, Georgi Ristkok, Timofei Ristkok, Andrei Ristkok, Vassili Ristkok, Hermann Aav, Vassili Mesipuu, Mihail Vapper. Sealt edasi oli võimalik omandada nii vaimulikku kui ilmalikku kõrgemat haridust Peterburis ja Moskvast. Mitmed muhulased kasutasid ka seda võimalust. Nii on Georgi Ristkok lõpetanud Moskva Vaimuliku Akadeemia, Vassili Mesipuu Peterburi Vaimuliku Akadeemia, hilisem Saaremaa apostliku õigeusu kiriku praost Vassili Ristkok Peterburi Vaimuliku Akadeemia ja Arheoloogia Instituudi. Viimane omandas seega kahtlemata esimese muhulase, aga ilmselt ka esimeste eestlase seas kahekordse kõrghariduse.

Järgneb